

SAKSBEHANDLER
Adam Lindhagen
Per David Martinsen

VÅR REF.
18/01244-5

DERES REF.

ARK. B - Bygninger 2006-2019
457 (Kiberg) Vardø - Fi

INNVALGSTELEFON

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

DERES DATO

VÅR DATO
13.01.2020

Astrid Marie Hundseth
Lade Alle 64 A
7041 TRONDHEIM

KIBERG - HUNDSETHGÅRDEN GNR/BNR 9/19 - VARDØ KOMMUNE - KLAGE PÅ FINNMARK FYLKESKOMMUNES VEDTAK OM AVSLAG PÅ SØKNAD OM DISPENSASJON ETTER KML § 15a - VEDTAKET OPPHEVES

Vi viser til din klage datert 26. september 2019. Klagen gjelder Finnmark fylkeskommunes avslag på søknad om dispensasjon i medhold av kulturminneloven (kml) § 15a første ledd fra vedtak om fredning på ovennevnte eiendom. Klagen er oversendt til Riksantikvaren som overordnet myndighet ved brev datert 21. oktober fra Finnmark fylkeskommune. Klagen er fremsatt innen klagefristen jf. forvaltningsloven § 29 og tas til behandling.

Det framgår av brevet at du har mottatt kopi av dette og er gitt anledning til å uttale deg ytterligere til saken. Fristen for å komme med merknader har gått ut, og Riksantikvaren anser saken som tilstrekkelig opplyst.

Konklusjon:

Riksantikvaren har gjennomgått og vurdert alle sider av saken og har etter en samlet vurdering kommet til at Finnmark fylkeskommunes vedtak oppheves. Klagen tas til følge.

Sakens bakgrunn

Saken gjelder et tilbygg til Hundsethgården i Kiberg, fredet ved vedtak i 1990. Bygningene er sannsynlig oppført i flere faser, men tidfestes i vedtaket til 1890-årene. Et større tilbygg til hovedbygningen med saltak (mot nordøst) ble ifølge klager revet i begynnelsen av 1960-tallet grunnet tilstanden. Tilbygget ble så erstattet av en et betydelig mindre tilbygg med pulttak på samme sted (kjøkkeninngang). Pulttaket har en relativt slakk vinkel og det er registrert fuktskader både i hovedvolumet så vel som i tilbygget, primært i kledningen, men også i selve tømmerveggen. Klager søkte i brev av 26.06.2019 om dispensasjon fra kulturminnelovens § 15 til å rive eksisterende tilbygg og bygge et helt nytt, med samme mål som det gamle, men med saltak istedenfor pulttak. Søknaden ble avslått av Finnmark fylkeskommune i brev datert 13.09.2019.

Klagers anførsler

Du har anført dine begrunnelser for tiltaket i flere punkter:

- Fasaden mot nordvest må etterses og restaureres pga betydelige fuktskader og delvis også råteskader i kledning og tømmervegg.
- Omfattende lekkasjer mot vegglivet til hovedhuset, der det kan ses fuktskader og soppdannelse.
- Det nåværende tilbygget ble satt opp på 1960-tallet da bevisstheten for husets antikvariske verdi var liten. Økonomiske forhold lå også til grunn for at tilbygget ble enkelt og billig.
- Du gjør klart at du, og tidligere din mor, siden fredningen 1990 har vedlikeholdt gården, og du vil i størst mulig grad tilbakeføre også den nordvestre siden av huset til opprinnelig tilstand.
- Det opprinnelige tilbygget fungerte som sekundært inngangsparti og hadde sadeltak med lignende vinkel som hovedhuset. Du har vedlagt et foto fra ca. 1958 av gården med det opprinnelige tilbygget.
- Begrunnelse for søknaden om rivning er det nødvendige reparasjonsarbeidet på denne fasaden av huset. I tillegg ønsker du en tilbakeføring av fasaden slik at den er i stil med resten av huset. Du mener at et rekonstruert saltak vil gi bedre beskyttelse mot regn og snøsmelting enn det lavere, nåværende pulttaket. Videre påpeker du at dette vil tilføre gården et viktig estetisk element i harmoni med fasadene for øvrig og dermed styrke gårdens autentiske preg. Du foreslår at det nye tilbygget får samme grunnplan som det nåværende, da det er vanskelig å rekonstruere det opprinnelige byggets størrelse.

Fylkeskommunens merknader

Finnmark fylkeskommune mener at tiltaket er et vesentlig inngrep i kulturminnet, og derfor kan ikke dispensasjon innvilges. Det begrunnes med at det ikke foreligger tilstrekkelig dokumentasjon for å kunne rekonstruere størrelse og form på det tidligere tilbygget. Fylkeskommunen mener at et nytt tilbygg ikke blir autentisk og innebærer en ny tilføyelse til gården. Klagers forslag bygger dermed på antakelser og vil ikke innebære en tilbakeføring.

Riksantikvarens merknader

Kulturminneloven § 15a setter to vilkår for innvilgelse av dispensasjon som begge må være oppfylt samtidig, hhv at tiltaket må utgjøre et *særlig tilfelle* og at det ikke må innebære en *vesentlig endring*. Et *særlig tilfelle* kan defineres som bl.a. tiltak som er nødvendige av hensyn til formålet med fredningen og tiltak som er av vesentlig samfunnsmessig betydning. Når det gjelder vesentlighetsvurderingen vil normalt tiltak som omfatter rivning av hele eller større deler av en fredet bygning, samt større tilbygg, være å regne som vesentlige endringer. Dette blir i hvert enkelt tilfelle også en faglig skjønnsvurdering som må sees i lys av ordlyden i fredningsbestemmelsene og fredningsformålet.

Fredningen av Hundsethgården ble utarbeidet på 1980-tallet sammen med et knippe andre Finnmarksfredninger, endelig vedtak ble fattet i 11.10.1990. Generelt har vedtaket relativt knappe beskrivelser, formuleringer av formål osv., sammenliknet med de nyere

fredningsvedtakene. Samtidig er det fattet med hjemmel i gjeldende lovverk (kulturminneloven av 1978), og ble dermed ikke omfattet av prosjektet «Fredningsgjennomgangen» (2006-2014) hvor bl.a. formål og omfang i de eldre fredningene ble nærmere presisert. Det formelle grunnlaget er derfor likt for alle deler av anlegget, og som nevnt ovenfor vil tiltak som omfatter rivning og tilbygg oftest være å anse som vesentlige endringer. I tilfeller hvor det åpnes for historiske rekonstruksjoner stilles det som oftest også høye krav til dokumentasjonsgrunnlaget.

Fylkeskommunen har påpekt at det er uoverensstemmelse mellom hhv søknad og klage når det gjelder dateringen av det eksisterende tilbygget. Riksantikvaren har ikke undersøkt dette med lokal planmyndighet, men konstaterer at det gamle tilbygget fremkommer av ortofoto fra 1970, og det eksisterende tilbygget av fotografier fra 1981 i vårt arkiv. Vi må derfor legge til grunn at tilbygget ble oppført i dette tidsintervallet, og således var å betrakte som nyoppført da fredningsarbeidet ble igangsatt (det er forøvrig fotavtrykket til det *gamle* tilbygget som vises i kartet som følger fredningsvedtaket).

I det endelige fredningsvedtaket er det lagt vekt på anleggets *autentisitet* i både eksteriør og interiør, og at det er en viktig del av det eldre bygningsmiljøet i Kiberg, som allerede i 1975 ble regulert til «antikvarisk verneområde». I fredningsvedtaket heter det om tilbygget «(...) På nordsiden har huset fått et nyere tilbygg (kjøkkeninngang). Det gamle tilbygg var bygget vinkelrett på hovedbygningen og har rast sammen. Forøvrig virker huset helt intakt. (...)». Videre heter det at (Riksantikvaren) «(...) vil spesielt understreke betydningen av at anlegget er så godt bevart med opprinnelige bygningsdetaljer i behold på hovedbygningen. Dette er spesielt viktig i Kiberg hvor det ellers har skjedd en del uheldige utskiftninger på verdifull eldre bebyggelse.».

Begrepet «autentisitet» synes her brukt i betydningen «opprinnelighet». Innenfor kulturminneforvaltningen ble dette senere korrigert, slik at begrepet i dag for det meste brukes *relativt* og i betydningen «ekthet» eller «troverdighet», slik fylkeskommunen også har lagt til grunn i sin klagebehandling. Med denne forståelsen vil det kunne argumenteres for at det eksisterende pulttakstilbygget er «mer autentisk» enn en eventuell rekonstruksjon. I dette tilfellet finner vi det likevel mest riktig å vurdere tiltaket ut ifra den forståelsen som synes å ligge til grunn for fredningen, og de kulturminneverdiene som ble uttrykt og vektlagt gjennom fredningsarbeidet. Vi vil samtidig påpeke at tilbakeføring av kulturminner til såkalt «opprinnelig tilstand» eller «enhetlig stil» generelt er problematisk, og at fylkeskommunens behandling slik sett er fullt ut i tråd med alminnelig praksis i kulturminneforvaltningen.

Bakgrunnen for tiltaket er jf. søknaden primært et utbedringsbehov. Dersom tilstanden krever at tilbygget tas ned, bør det etter vår vurdering kunne legges til rette for at gjenoppføringen kan baseres på situasjonen forut for fredningen, med utgangspunkt i dokumentasjonen som er tilgjengelig. I tillegg til fotografier og spor i bygningen vil eldre branntakster kunne angi de ytre målene på fløyen. Dersom det pr. i dag ikke er behov eller ønske om å gjenoppføre fløyen i full utstrekning (dvs. i lengderetningen), må tilbygget utformes slik at dette eventuelt kan realiseres i en senere fase. Ofte kan det være hensiktsmessig å planlegge eventuelle våtromfunksjoner i nyere tilbygg, for å minimere inngrep, fuktbelastning og risiko i de gamle konstruksjonene.

Etter Riksantikvarens vurdering er vilkåret om *særlig tilfelle* oppfylt med at utbedring er nødvendig for å kunne ivareta hovedbygningen, kombinert med at tiltaket vil kunne anses som en tilbakeføring til tidligere dokumentert situasjon dersom det stilles klare vilkår om dette i dispensasjonen. Videre anser vi vilkåret om at tiltaket ikke må innebære en *vesentlig endring* som innfridd ved at det eksisterende tilbygget ikke synes å representere de kulturminneverdiene som fredningen har hatt til hensikt å sikre, og at en rekonstruksjon basert på tidligere situasjon i større grad bygger opp om fredningsformålet, slik dette kommer til uttrykk i fredningsvedtaket og i de forberedende arbeidene til dette.

Vedtak

Med hjemmel i forvaltningsloven § 34 fjerde ledd og kulturminneloven 15a gjør Riksantikvaren følgende vedtak i klagesaken:

Det gis med dette dispensasjon fra fredningen av Hundsethgården, gnr/bnr 09/19 i Vardø kommune, til å rive eksisterende kjøkkeninngang tilbygget hovedbygningen mot nordøst, og til å gjenoppføre et tilbygg med saltak på samme sted, basert på utformingen av det tidligere tilbygget som ble revet forut for fredningen. Dispensasjonen gis på følgende vilkår:

- Det nye tilbyggets volum skal baseres på dokumentasjonen som er tilgjengelig av det tidligere tilbygget, både når det gjelder plassering, fotavtrykk, mønehøyde, takvinkel og -utstikk. Det stilles ikke krav om at det tidligere tilbygget realiseres i sin fulle lengde (i møneretningen), men at det skal ligge til rette for at dette eventuelt kan realiseres i en senere fase.
- Endelig utforming av fasader, utførelse, materialbruk og detaljering skal forhåndsgodkjennes av regional kulturminnemyndighet (fylkeskommunen).

Vennlig hilsen

Anne-Judith Munthe-Kaas (e.f.)
avdelingsdirektør

Adam Lindhagen
rådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Finnmark fylkeskommune - Finnmarkku fylkkagiielda, Fylkeshuset, Postboks 701, 9815 VADSØ